

VALTIONAVUSTUSTOIMINNAN SANASTO

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtionavustustoiminnan sanastosta diaarinumero: VN/10384/2019

Tietojohtaminen ry on yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää tiedon hyödyntämistä organisaatioiden ja ihmisten menestystekijänä. Visiomme on osaltamme vaikuttaa siihen, että Suomesta tulee tietojohtamisen kärkimaa. Yhdistyksen jäsenistö koostuu yhteisö- ja henkilöjäsenistä, jotka ovat tietualan ammattilaisia ja/tai alaa opiskelevia. Yhdistyksemme ydin on tietosisältöjen hallinnassa. Tietosisällön hallinta on oma osaamisalueensa ja haaste kehittyvässä yhteiskunnassa. Yhdistyksemme toimii sillanrakentajana tietoteknologian ja tietosisältöjen välillä, korostaen molempien merkitystä. Edistämme toimintamalleja, joiden avulla tietoa voidaan hankkia, tallentaa, analysoida, hyödyntää ja hallita niin yrityksissä, organisaatioissa kuin yksilöiden toiminnassa ja päätöksenteossa. Tavoitteenamme on tehdä tunnetuksi tietualan kehitystä sekä luotettavan tiedon ja sen hyödyntämisen yleistä arvostusta. Autamme yhteiskuntaa, eri organisaatioita ja jäsenistöämme tehostamaan tietoon perustuvaa työskentelyä, vaikuttamista ja innovointia. Näillä perustein olemme päättäneet lausua käsillä olevaan luonnokseen seuraavasti:

Yleiset kommentit

Sanasto on varsin hyvä ja huolellisesti laadittu. Alan standardeja on noudatettu. Käsittekaaviot ovat selkeitä ja helppolukuisia. Näyttäisi, että sanaston käytettävyys tulee olemaan hyvä. Epäjohdonmukaisuus termien valinnassa kuitenkin näkyy. Apu ja tuki -sanan sisältävistä termeistä pyritään pois ja suositaan ilmaisua avustus. Se tuntuukin oikealta ja järkevältä. Mutta kuitenkin on otettu termiksi valtionapuviranomainen (termitietue 34). Miksi ei valtionavustusviranomainen? Olisi johdonmukaisempi.

Esipuhe

Valtionavustustoiminnan sanaston esipuheessa taustoitetaan meneillään olevan käsitetyön syntyyn liittyviä hallinnollisen kehittämistyön vaiheita, tarpeita ja tavoitteita. Esipuheessa voisi lisäksi kuvata myös hieman laajemmin ja/tai selkeämmin

- soveltamisalaa, esim. ”Kommentoitavana olevat ehdotukset yhteisiksi käsitteiksi eivät kata valtionavustustoiminnan koko käsitteistöä, vaan käsitetyö jatkuu vuonna 2020.”
- sanaston kohderyhmän, josta on nyt mainittu viranomaiset, hakijat ja toimijat (tarkemmin keille sanasto on tarkoitettu).
- sanaston tavoitteen, jossa voisi viitata myös **termistöön**, kun puhutaan toimijoiden sitoutumisesta käsitteistöön ja sen käyttöön valtionavustustoiminnassa
- miten sanasto liittyy muihin lähialojen sanastoihin
- julkaistua sanastoa jatkossa ylläpitävän organisaation.

Sanaston rakenne ja merkinnät

Sanaston rakenne

Olisi hyvä mainita myös, että kunkin aiheenmukaisesti jäsennellyn luvun lopussa on aihetta havainnollistava **käsittekaavio** (siitä huolimatta, että on erillinen käsittekaavioluettelo). Käsittekaavion sijoittamista tällaisen systemaattisen sanaston **kunkin luvun alkuun** olisi hyvä vielä harkita, sillä se auttaisi sanaston käyttäjiä paremmin hahmottamaan sen aiheenmukaisia kokonaisuuksia. Lukija saa järjestelmällisen kuvan aiheenmukaisesta luvusta perehtymällä ensin käsittekaavion avulla sen aihepiirin käsitejärjestelmään.

Termitietueen rakenne

Termitietueen merkintä **lihavointi** tulisi koskea myös **sallittuja** ei-suositettavia termejä, jotka erotetaan suositettavista termeistä puolipisteellä ja ”mieluummin kuin:” -selvennyksellä.

Määritelmää täydentävät lisätiedot, **selitteet** sisältävät **huomautukset**. On hyvä tarkistaa, että sanastossa huomautus-otsikon alla esitetään myös hyödylliset termin käyttöesimerkit eli **kontekstit** omana kappaleenaan huomautuksen lopussa.

Käsittekaavioiden tulkinta

Lisäysehdotus sanastoon: On hyödyllistä täydentää esipuhetta ja lisätä lukujen alkuun tiiviitä aihetta valaisevia selityksiä, jotka edistävät myös käsittekaavioiden tulkintaa. Tässä yhteydessä voidaan asiaa havainnollistaa tarvittaessa kuvaamalla käsitejärjestelmien kehittämismvaiheita ja perusteluja.

Sisällysluettelo

Edellä mainitulle lisäysehdotuksen **selitysosalle** samoin kuin jokaiselle **käsittekaavioille** oma **otsikko ja sivunumero** aiheenmukaisen otsikon alle tai muuten johdonmukaisesti ilmaistuna. Sisällysluettelossa olisi hyvä mainita myös **kirjallisuusluettelo** sekä mahdollinen **liite** tai **liitteet**. (Ks. seuraava sivu 2.)

Kirjallisuusluettelo (lisäysehdotus sanastoon)

Valtionavustustoiminnan sanaston laadinnassa käytetyt tärkeimmät esikuvat, lähteet, asiakirjat ja julkaisut sekä suositeltavat sanastoa täydentävät muut lähialojen sanastot ja sanakirjat.

Liitteet (tarvittaessa)

Liitteen tai liitteiden lisäys esittämään sanaston käyttöä helpottavaa tai täydentävää tietoa, jolloin kullekin liitteelle annetaan oma otsikko ja numero.

Valtionavustuslajit

Käsittekaavio 1. Valtionavustuslajit –kaaviossa tulisi ilmaista moniulotteisessa käsitejärjestelmässä assosiatiivinen suhde käsitteen **1 valtionavustus** ja käsitteen **valtionosuus** kesken, koska ”Valtion rahoitus kunnille muodostuu *valtionosuuksista* ja *valtionavustuksista*.” Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Suomen Kuntaliitto 2012, s.161. Onko termi **valtionapu** vanhentunut, koska se on sanastossa hylättävä termi termitietueen merkinnällä ei: ? Entä jos kysymyksessä on **sallittava synonyymi**? Huomautuksena, että se on ruotsiksi merkitty **hellre än**: , joka suomeksi on **ei-suositettava mutta sallittu** termi.

Valtionavustuksiin liittyviä yleisiä käsitteitä

Käsittekaavio 2. Valtionavustuksiin liittyviä yleisiä käsitteitä –kaaviossa on käsite **34 valtionapuviranomainen**, joka muodostaa assosiatiivisen/funktiosuhteen valtionapujärjestelmän kanssa. Tulisiko termin **valtionapujärjestelmä** olla mukana sanastossa **sallittavana terminä ja synonyyminä** termille **valtionosuusjärjestelmä**, jotka molemmat viittanevat samaan käsitteeseen (mikä on suositettava termi?), joka muodostaa assosiatiivisen tai koostumussuhteen sanaston **valtionavustus-** käsitteen kanssa. ”Valtio osallistuu kunnallisten palvelujen rahoittamiseen *valtionapujärjestelmän* kautta...

Valtionosuudet määräytyvät laskennallisesti ja ne maksetaan kuukausittain. Valtionavustukset puolestaan ovat harkinnanvaraisia ja ne maksetaan kertasuorituksena tai useammassa erässä. Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on turvata yhdenmukainen palvelutaso maan kaikissa osissa...” Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Suomen Kuntaliitto 2012, s.161.

Valtionavustusasian käsittely

Käsittekaavio 5. Valtionavustusasian käsittely –kaaviossa on ilmaistu assosiatiivinen suhde käsitteiden välillä **41 valtionavustusasia ja 49 valtionavustuspäätös**. Nyt tuossa moniulotteisessa käsitejärjestelmässä on jaotteluperusteessa **valtionavustusasian syyn mukaan** valtionavustusasia, joka liittyy joko ensimmäistä kertaa tehtävään tai aiemmin tehtyyn valtionavustuspäätökseen tai –sopimukseen. Mielestäni käsittekaavioon tarvittaisiin myös käsitteiden ylätasolla assosiatiivinen suhde välillä **40 hallintoasia ja valtionavustuslaissa (688/2001) 1 §:ssä** mainittu valtion talousarviossa myönnettävä **valtuutus tehdä sopimuksia tai antaa sitoumuksia valtionavustuksesta**, koska tuollaista funktiosuhdetta käytetään esimerkiksi oikeustoimen ja toiminnan käsitteiden välillä.

Valtionavustuksiin liittyviä asiakirjoja

Käsittekaavio 6. Valtionavustuksiin liittyviä asiakirjoja –kaaviossa asiakirjan määritelmässä mainittuja viranomaisten asiakirjallisten tietojen käsitepiirteitä olisi hyvä täydentää sekä tietoturvallisuuden että asiakirjahallinnon kannalta tärkeillä vaatimuksilla **alkuperäinen ja luotettava**. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) sisältää viranomaiselle asetetun hyvän tiedonhallintatavan luomisen ja toteuttamisen vaatimuksen 18 §: ”... huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin liittyvien **tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä** ja muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä...”. Huomioitavaa on, että 5 §:ssä on erikseen määritelty **asiakirja** ja **viranomaisen asiakirja**, joilla voisi olla sanastossa hierarkkinen suhde. Sanastossa on monia viranomaistoiminnan asiakirjoja. **Päätös** on myös eräs asiakirjatyyppejä ja sen erilaiset suppeammat asiakirjatyypit voisi kuvata kaaviossa tai omana kaavionaan, jos myös päätösasiakirjatyypit esitetään termitietueina.

Lisätietoja:

FM Eija Majuri eija.majuri@metamajor.com

YTL Hannele Näveri-Ranta hannele.naveri-ranta@gmail.com

YM Reija Helenius reija.helenius@stat.fi (Tietojohtaminen ry:n hallituksen pj)